http://dx.doi.org/10.18778/8088-346-8.06

Maria Juda
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa

Problematyka historyczno-bibliologiczna w kształceniu akademickim na ziemiach polskich w zakresie bibliologii i informatologii

Jeden z ojców bibliologii — francuski księgarz i bibliograf Wilhelm Franciszek Debure – określając jej przedmiot, cele i charakter, umieścił ją wśród nauk historycznych, ukierunkowując tym samym bibliologiczną refleksję badawczą na historię książki[1]. Pojęcie bibliologii, oznaczające bardzo szeroko traktowaną wiedzę o książce, wprowadził do obiegu naukowego Gabriel Peignot. Zaliczał do niej naukę o językach, piśmie, umiejętność tworzenia książek, drukarstwo, księgarstwo, bibliografię i historię literatury powszechnej[2]. Przez tak zdefiniowaną dyscyplinę przez cały wiek XIX utożsamiano bibliologię z bibliografią, nie potrafiąc w związku z tym określić między nimi granicy. Podwaliny pod nowoczesne pojmowanie bibliologii położył Paul Otlet, a jego liczni następcy w istocie rzeczy uściślali jego propozycje, uwzględniając rozwój nauki i pozycję podstawowych obiektów badań bibliologicznych w świecie środków przekazu[3].

Za jednolitą naukę, obejmującą zagadnienia związane z produkcją, obiegiem i konsumpcją książki uznał bibliologię Jan Muszkowski, mocno akcentując jej socjologiczny kontekst[4]. Karol Głombiowski w latach osiemdziesiątych ubiegłego stulecia uznał, że zajmuje się ona badaniem „procesów związanych z produkcją, obiegiem i konsumpcją książki, a jej

[1] S. Vrtel-Wierczyński: *Teoria bibliografii w zarysie.* Wrocław 1951, s. 16.

[2] B. Koredczuk: *Początki teorii bibliologii. Dictionnaire reisonné de bibliologié (1802–1804) Gabriela Etienna Peignota. Analiza i recepcja.* Wrocław 2005, s. 61–75.

[3] Zob. K. Migoń: *Nauka o książce. Zarys problematyki.* Wrocław 1984, s. 57–100.

[4] J. Muszkowski: *Życie książki*. Warszawa 1936, Kraków 1951, Łódź 2016. Zob. też poświęcony J. Muszkowskiemu tom „Studiów o Książce" 1973 t. 3.

celem jest analiza społecznej funkcji zarówno w aspekcie empirycznym, teoretycznym, jak historycznym i współczesnym"[5]. Obecnie tendencje zmierzają ku objęciu kompetencjami księgoznawczymi całego procesu komunikacji społecznej za pośrednictwem zapisu graficznego, utrwalonego na dowolnym rodzaju nośników pierwotnych i wtórnych, stosowanych w przeszłości, współcześnie i w przyszłości. Krzysztof Migoń uznał nowoczesną bibliologię za „naukę o strukturze i właściwościach komunikacji za pomocą zapisu graficznego"[6].

Bibliologię charakteryzują różne paradygmaty badawcze, a jednym z nich jest ten, który eksponuje perspektywę historyczną. Rozwój badań nad przeszłością książki doprowadził do ukształtowania się licznych subdyscyplin zajmujących się oddzielnymi elementami książki i różnymi aspektami procesów bibliologicznych. Do najwcześniejszych należą te, które służą wiedzy o dawnej książce[7]. Zajmują się one badaniem formy książki traktowanej jako źródło kultury materialnej, jej produkcją, rozpowszechnianiem i użytkowaniem. Nie ograniczają się więc – jak to określił K. Migoń –

> ani do historii produkcji książki, ani do historii materialnej (fizycznej) postaci; ogólnej historii książki nie da się zredukować do dziejów książki drukowanej ani nie dostrzegać jej czytelnika, procesów odbioru i recepcji, kulturowej roli książek, świata książek[8].

Z początkiem XIX stulecia teoria bibliologii, w tym i bibliografii, zaczęła rozwijać się również w Polsce. Znalazło to wyraz, m.in., we wprowadzaniu jej do planów wykładów w uniwersytetach i liceach. Prekursorem w tym zakresie okazał się Paweł Jarkowski. Jego współpraca z Tadeuszem Czackim zaowocowała wykładami podejmującymi zagadnienia historyczno-bibliologiczne w Liceum Krzemienieckim. Opracowany przez niego plan nauczania obejmował historię książki, którą przedstawiał w układzie etnograficznym i podziałem na ważniejsze epoki. Wiele uwagi poświęcał narzędziom utrwalania i rozpowszechniania piśmiennictwa, koncentrując się na szczegółowej historii pisma ręcznego i drukowanego[9].

---

[5] K. Głombiowski: *Książka w procesie komunikacji społecznej.* Wrocław 1980, s. 11–12.

[6] K. Migoń: *O nazwie dyscypliny, którą uprawiamy.* „Przegląd Biblioteczny" 1993 t. 61 z. 1/2, s. 112.

[7] K. Migoń: *Nauka o książce…*, s. 136.

[8] K. Migoń: *Bibliologia historyczna w kręgu wrocławskiego bibliotekoznawstwa uniwersyteckiego.* W: *Bibliologia i informatologia.* Red. D. Kuźmina. Warszawa 2011, s. 48.

[9] J. Korpała: *Krótka historia bibliografii polskiej.* Wrocław 1986, s. 93; A. Żbikowska-Migoń: *Tradycje polskiej bibliologii.* „Acta Universitatis Wratislaviensis. Bibliotekoznawstwo" 1970 nr 121, s. 5–6.

Jako przedmiot uniwersytecki bibliografia pojawiła się na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w roku akademickim 1811/1812. Wykłady przygotował i prowadził Jerzy Samuel Bandtkie. Zakresem obejmowały one dzieje pisma i narzędzi pisarskich. Nie pominął ksylografii, wiele miejsca poświęcił genezie i historii drukarstwa, co później udokumentował monumentalnymi opracowaniami na temat dziejów dawnej typografii na ziemiach polskich[10]. Uwagę skierował również na rozwój piśmiennictwa powszechnego i językoznawstwa, zwłaszcza na języki słowiańskie[11]. Bibliografię pojmował J.S. Bandkie jako rozpatrywane w szerokim znaczeniu dzieje książki. Wśród lektur zalecanych studentom znalazły się rozprawy bibliologiczne M. Denisa, G. Peignota i W.F. Debure'a.

Ze znacznego już dorobku P. Jarkowskiego i J.S. Bandkiego korzystał Joachim Lelewel. Doświadczenia wyniesione z pracy w Bibliotece Publicznej przy Uniwersytecie Warszawskim w latach 1818—1821, a także z rocznych wykładów z bibliografii zaowocowały monumentalnym dziełem *Bibliograficznych ksiąg dwoje*, w pierwszym tomie którego zajął się dziejami drukarstwa w Europie i Polsce, w drugim zaś teoretycznymi rozważaniami z zakresu bibliografii[12]. Bibliologię traktował równoznacznie z bibliografią i uważał, że w stosunku do nauk historycznych jest ona umiejętnością pomocniczą[13]. J. Lelewel w swojej koncepcji uwzględniał historię bibliotek, typografię, grafikę, introligatorstwo i księgarstwo, dokonywał też oceny zewnętrznej wartości książki, a to wszystko traktował w ujęciu historycznym. Był pierwszym badaczem, który tak wielką wagę przykładał do drobiazgowej analizy typograficznej druku. Widział w tym drogę do rozwikłania wielu nieznanych i spornych kwestii[14]. Stał się tym samym założycielem szkoły typograficznej w polskiej bibliologii, znajdując później znakomitych kontynuatorów w osobach Kazimierza Piekarskiego, Henryka Bułhaka, Alodii Kaweckiej-Gryczowej i Pauliny Buchwald-Pelcowej[15]. Jego koncepcja nauk pomocniczych historii i waga, jaką do nich przywiązywał, najpełniej uwidoczniły się w rozumieniu grafiki. Niewątpliwie oddaje ona to, co dziś nazywamy kodykologią. Odwołując się do

[10] J.S. Bandtkie: *Historia drukarń krakowskich.* Kraków 1815; idem, *Historia drukarń w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim.* t. 1–3. Kraków 1826.

[11] A. Lewicka-Kamińska: *Jerzy Samuel Bandkie jako księgoznawca.* „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej" 1970 R. 20 nr 1–2, s. 25.

[12] J. Lelewel: *Bibliograficznych ksiąg dwoje.* t. 1–2. Wilno 1823–1826.

[13] S. Vrtel-Wierczyński: *Teoria bibliografii*…, s. 41; M.B. Topolska: *Joachima Lelewela nauka o książce.* W: *Joachim Lelewel człowiek i dzieło. W 200-lecie urodzin. Materiały z ogólnopolskiej sesji naukowej Żagań 12–14 IX 1986.* Red. K. Bartkiewicz. Zielona Góra 1988, s. 105–117.

[14] A. Żbikowska-Migoń: *Tradycje*…, s. 8.

[15] Zob. *Polonia typographica saeculi sedecimi. Zbiór podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich XVI stulecia.* Red. A. Kawecka-Gryczowa. z. 1–12. Wrocław 1959–1981.

dzieł Jeana Mabillona, René-Prospera Tassina, Godefroida Basseta i Harre'go Pfeiffera, a więc studiów z zakresu dyplomatyki, paleografii i sfragistyki, zredagował wykład, który obejmował trzy obszary zagadnień. Znalazła się w nim grammatologia, która właściwie była szerzej rozumianą niż dzieje pisma, paleografia, wiedza o materiałach pisarskich i archeologii rękopisu oraz krytyka zewnętrzna książki rękopiśmiennej. Tę zaś traktował jako „pomnik historyczny"[16].

Działania Jerzego Samuela Bandkiego tak na stanowisku dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej, jak i profesora bibliografii kontynuował Józef Muczkowski. Bibliologię pojmował podobnie jak jego poprzednik, ale utożsamiał się też z Joachimem Lelewelem. Określał ją jako wiedzę służącą poznaniu ksiąg, zwłaszcza od strony materialnej. W programie nauczania koncentrował się na trzech głównych obszarach zagadnień. Składała się na nie grafika, wskazująca narzędzia rozpoznawania i oceniania ksiąg, historia drukarstwa obejmująca problemy związane z wynalezieniem tej sztuki, jej wzrost i rozpowszechnienie oraz bibliotekarstwo. Część zajęć przeznaczył także na zagadnienia poświęcone krytyce zewnętrznej rękopisu[17].

Zagadnienia historyczno-bibliologiczne znalazły się również w wykładach Karola Estreichera, które prowadził w latach 1865–1868 na Wydziale Filologiczno-Historycznym Szkoły Głównej Warszawskiej. Figurują w nich m.in. historia pisma, rękopisoznawstwo oraz dzieje drukarstwa[18].

Tego rodzaju inicjatywy naukowe i dydaktyczne znamienitych polskich uczonych XIX stulecia, jednocześnie czynnych bibliotekarzy, niewątpliwie przyczyniały się nie tylko do rozwoju i precyzowania nowej nauki, ale także do krystalizowania się zawodu bibliotekarza. Coraz bardziej naglącą potrzebą stawał się problem kształcenia zawodowego. Zarysowały się w tym obszarze dwa odmienne stanowiska, dwie koncepcje kształcenia bibliotekarzy. Jedną z nich była zapoczątkowana w 1886 r. przez Karla Dziatzko na Uniwersytecie w Getyndze, gdzie bazą studiów były teoretyczne i historyczne zagadnienia księgoznawcze, zmierzające do wykształcenia bibliotekarza – naukowca, strażnika zbiorów i antykwariusza. Zrozumiałe jest, że przy takich założeniach zagadnienia historyczno-bibliologiczne w dydaktyce akademickiej zajmować musiały znaczącą pozycję.

---

[16] J. Szymański: *Joachima Lelewela nauki dające poznać źródła historyczne.* W: *Joachim Lelewel człowiek…*, s. 102.

[17] *Wykłady z bibliografii śp. Józefa Muczkowskiego, profesora i bibliotekarza Uniwersytetu Jagiellońskiego, miewane w latach… [1837 i następnych].* Wydał Stefan Muczkowski. Kraków 1871. BJ, rkps 6309; *Papiery Franciszka Michała Karlińskiego. Notatki z kursu bibliograficznego wyłożonego przez Józefa Muczkowskiego w roku 1846/47 w Uniwersytecie Jagiellońskim.* BJ, rkps 212/71.

[18] H. Więckowska: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Zarys historyczny.* Warszawa 1979, s. 12.

Wprowadzenie do programów uniwersyteckich bibliografii, zapoczątkowanie metodycznych badań księgoznawczych, próby modelowania programu kształcenia bibliotekarzy dla bibliotek oświatowych to spadek, jakie otrzymało po XIX stuleciu bibliotekarstwo odrodzonej Rzeczypospolitej. Dwudziestolecie międzywojenne to okres intensywnego rozwoju bibliotekarskiego szkolnictwa kursorycznego. Nie udało się wprowadzić w życie kształcenia bibliotekarzy na poziomie akademickim. Nie mogły wypełnić tego zadania ani działania m.in. Jana Muszkowskiego w ramach Warszawskiego Towarzystwa Kursów Naukowych czy Wolnej Wszechnicy Polskiej, ani specjalizacja bibliotekarska na Wydziale Pedagogicznym w obrębie Studium Pracy Społeczno-Oświatowej, zainicjowana i kierowana przez Helenę Radlińską. W kształceniu kadry dla bibliotek naukowych poprzestawano na sporadycznych kursach oraz na samokształceniu w toku pracy zawodowej. Sytuację starano się poprawić poprzez ustanowienie w 1930 r. państwowych egzaminów bibliotekarskich I i II kategorii dla pracowników bibliotek państwowych.

Istniały wprawdzie habilitacje z „bibliografii", które dodatkowo zdobywali niektórzy habilitowani historycy literatury (Wiktor Hahn, Ludwik Bernacki, Stefan Vrtel-Wierczyński) czy historyk nauk ścisłych Aleksander Birkenmajer. Docentury te nie miały znaczenia dla kształcenia kadr bibliotekarskich na uniwersytetach. Warto przy tym zauważyć, że A. Birkenmajer przygotował konspekt akademickiego podręcznika bibliotekoznawstwa, który miał być programem przygotowywanych wykładów. Problematyka historyczno-bibliologiczna zajmowała w nim znaczącą część, pierwszy dział podręcznika zatytułowany *Wiadomości historyczne i teoretyczne* w rozdziale I. – *Historia książki* miał bowiem obejmować historię książki, począwszy od pierwotnych cywilizacji azjatyckich i basenu Morza Śródziemnego w starożytności poprzez średniowiecze i epokę wynalazku druku aż do książki współczesnej. Analogicznie zbudowana została druga część działu historycznego odnosząca się do bibliotek i bibliotekarstwa – obejmowała m.in. historię bibliotek i bibliotekarstwa[19].

Do realizacji projektu Birkenmajera nie doszło ani w postaci kursu uniwersyteckiego, ani podręcznika akademickiego. Ukazuje on jednak, w jakim kierunku i w jakim zakresie kształtowała się u niego koncepcja akademickich studiów bibliotekoznawstwa, która w późniejszym czasie materializowała się na Uniwersytecie Warszawskim.

Do kształcenia uniwersyteckiego naukę o książce i bibliotece wprowadził na Uniwersytecie Łódzkim w 1945 r. Jan Muszkowski. Organizacja,

[19] A. Birkenmajer: *Esquisse du plan d'un Manuel de bibliothéconomie scientifique*. W: idem: *Studia bibliologiczne. Wybór tekstów*. Red. H. Więckowska, A. Birkenmajer. Wrocław 1975, s. 25–32; zob. H. Więckowska: *Akademickie kształcenie*…, s. 64–68.

początkowo Studium Księgoznawczego, a później ulokowanej na Wydziale Humanistycznym Katedry Bibliotekoznawstwa, napotykała na szereg problemów. Realizacji procesu dydaktycznego nie sprzyjały ciągłe reformy studiów humanistycznych i wynikające z nich zmiany cyklów kształcenia, jak również brak akceptacji władz państwowych dla realizowanego programu. Przygotowany przez J. Muszkowskiego, niestety nie wprowadzony w życie, ale poddany pod dyskusję plan wykładów i ćwiczeń w roku akademickim 1947/1948, w pierwszej części zatytułowanej *Powstanie książki* podejmował m.in. zagadnienia odnoszące się do początków pisma, materiałów i narzędzi pisarskich, dziejów książki rękopiśmiennej, wynalazku druku i drukowanej książki XV stulecia, początku sztuki typograficznej w Polsce oraz rysu dziejów książki XVI–XVIII w., a więc zagadnień *stricte* historyczno-bibliologicznych[20].

W atmosferze ciągłych zmian w 1952 r. Ministerstwo Szkół Wyższych opracowało wytyczne programowe, a przygotowanie szczegółowego programu i planu zajęć zlecono J. Muszkowskiemu i A. Birkenmajerowi – kierownikowi Katedry Bibliotekoznawstwa na Uniwersytecie Warszawskim. Opracowany przez J. Muszkowskiego program dla studiów 2 stopnia w tzw. drugiej grupie zawierał przedmioty kierunkowe, a wśród nich poczesne miejsce zajmowały te, które podejmowały problemy odnoszące się do dziejów książki.

Tworząc dla 3-semestralnych studiów 1 stopnia na Uniwersytecie Warszawskim program, Aleksander Birkenmajer spożytkował swoje wcześniejsze doświadczenia z okresu krakowskiego i propozycje zgłoszone na Kongresie Paryskim w 1923 r. Wokół dwóch równoległych tematów: książki i biblioteki nawarstwiać się miały treści poszczególnych przedmiotów kierunkowych, także w wymiarze historyczno-bibliologicznym.

Zmiany w szkolnictwie wyższym, jakie zaszły po 1956 r., zaowocowały m.in. wydłużeniem cyklu kształcenia do 5 lat, co pozwoliło na wzbogacenie programu studiów o tzw. obowiązkowy przedmiot poboczny z zakresu nauk humanistycznych (tego ograniczenia nie było do roku 1962) i wprowadzenie specjalizacji m.in. z działów specjalnych w bibliotekach. Studenci mieli do wyboru również proseminaria i seminaria z historii książki i biblioteki.

Twórcy kolejnego – wrocławskiego (1956) – ośrodka studiów księgo- i bibliotekoznawczych doceniali znaczenie badań nad dawną książką. Charakterystyczną teoretyczną i metodologiczną orientację dał temu ośrodkowi, nawiązując do J. Muszkowskiego, Karol Głombiowski. Historia książki w jego ujęciu stała się nieodzownym składnikiem studiów bibliotekoznawczych, a wyróżniało ją, najogólniej rzecz ujmując, ujęcie funkcjonalne.

[20] H. Więckowska: *Akademickie kształcenie…*, s. 71–75.

Akademickie szkolnictwo bibliotekoznawcze w latach sześćdziesiątych i pierwszej połowy siedemdziesiątych w głównym swym zrębie oparte było na koncepcjach J. Muszkowskiego, A. Birkenmajera i K. Głombiowskiego. Rozwój nauki o książce, bibliotece i informacji, zmiany, jakie zachodziły w otoczeniu bibliotek, rozwój nauki o informacji, wkroczenie nowoczesnych technologii do bibliotek i ośrodków dokumentacyjno-informacyjnych wymuszały konieczność zmian w tym obszarze, nie tylko w programach i treściach kształcenia akademickiego, ale także w liczebności ośrodków kształcących w tym zakresie. Niewystarczające okazały się studia międzywydziałowe (Poznań, Łódź, Kraków), podyplomowe (Poznań) czy specjalizacje bibliotekarskie w wyższych szkołach pedagogicznych i nauczycielskich. Od początku lat siedemdziesiątych systematycznie wzrastała liczba placówek kształcących w zakresie nauki o książce, bibliotece i informacji. Warto zauważyć, że ich liczba na przestrzeni tych bez mała 45 lat ulegała zmianie. Były ośrodki, gdzie kształcenie przebiegało bez przerw (Warszawa, Wrocław, Katowice, Kraków, Lublin), były takie, w których na pewien okres czasu studia były zamykane, a następnie wznawiane (Łódź, Poznań), ale też i takie, które zniknęły z mapy akademickiej kraju (Gdańsk, Olsztyn, Białystok).

Do roku akademickiego 1975/1976 poszczególne ośrodki realizowały plany studiów zatwierdzone przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Na przykład instytuty Uniwersytetu Warszawskiego i Wrocławskiego realizowały plan z czerwca 1967 r., obejmujący 23 przedmioty w wymiarze 2670 godz. (studia 4-letnie). Wśród nich widnieje historia książki i bibliotek, nadto we Wrocławiu wykładano dodatkowy przedmiot i specjalność: zagadnienia zbiorów specjalnych[21]. Studia bibliotekoznawcze realizowane na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu od 1972 r. przebiegały według planu zatwierdzonego przez Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, który obejmował 24 przedmioty w wymiarze 2145 godz. Uwzględniał historię książki i bibliotek. Problematyka historyczno-bibliologiczna znalazła miejsce także w obrębie innych przedmiotów, takich jak gromadzenie i opracowanie zbiorów specjalnych, drukarstwo i księgarstwo.

W 1974 r. ministerialny Zespół Dydaktyczno-Wychowawczy w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej opracował dwie wersje planu studiów – jedną o profilu humanistycznym, drugą – matematycznym. Plan 4-letnich zajęć o profilu matematycznym zawierał 18 przedmiotów (2820 godz.). Była wśród nich historia książki i bibliotek w wymiarze przyjętym przez instytuty, które wybrały ten profil (UW, UJ). Plan studiów

[21] S. Kubiak: *Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej na poziomie wyższym.* „Przegląd Biblioteczny" 1976 nr 4, s. 409.

o profilu humanistycznym, przyjęty przez pozostałe ośrodki, składał się z 17 przedmiotów (2550 godz.). W wykazie przedmiotów widniała historia książki i jej funkcji społecznej. W UMCS przewidziano na nią 180 godz. (60 wykł., 120 ćw.). Była też specjalizacja z historii książki w wymiarze 120 godz.[22]

Kolejne modyfikacje wynikały ze zmian w prawie o szkolnictwie wyższym, z wprowadzenia pięcioletniego cyklu kształcenia i z możliwości większego wpływu poszczególnych ośrodków na kształtowanie programów studiów i wymiarów godzinowych poszczególnych przedmiotów, co uzależnione było w znacznym stopniu od możliwości i kompetencji kadry naukowo-dydaktycznej. We wszystkich ośrodkach widniały zajęcia z historii książki, ale tylko w niektórych można było te zagadnienia pogłębiać w ramach specjalizacji. Należy też pamiętać, że wiele seminariów magisterskich dotyczyło problematyki historyczno-bibliologicznej.

Od roku akademickiego 1999/2000 dla 5-letniego jednolitego cyklu kształcenia obowiązywały *Minimalne wymagania programowe dla studiów magisterskich na kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa*[23]. Ogólny wymiar godzin przewidziany był na 2500, w tym 1155 ujętych w minimalnych wymaganiach programowych. Historia książki, obejmująca jej dzieje, formy, treści, przemiany w jej wytwarzaniu, rozpowszechnianiu i użytkowaniu znalazła się w grupie przedmiotów podstawowych i kierunkowych. Dla tego przedmiotu przewidzianych było minimum 90 godz. Poszczególne instytuty w różny sposób podchodziły do tego wymiaru. W wielu ograniczano się tylko do minimum (UJ), w innych znacznie go przekraczano (UMCS), nadto w niektórych dodatkowo obowiązywała specjalizacja z dawnej książki (UMCS, UMK).

Nowe wyzwania postawiła implementacja do szkolnictwa wyższego w Polsce systemu bolońskiego i konieczność przejścia na trzystopniowy proces kształcenia: studia licencjackie, magisterskie i doktoranckie. Wraz z wprowadzeniem tych zmian w miejscu dawnego minimum programowego pojawiły się standardy kształcenia[24]. Trwające nie krócej niż 6 semestrów studia 1 stopnia winny były mieć nie mniej niż 1900 godz. Historia książki i bibliotek znalazła się w grupie treści kierunkowych (7 różnych przedmiotów), których minimalny wymiar wynosił 240 godz. i 32 ECTS. Na studiach 2 stopnia, trwających nie krócej niż 4 semestry, przewidziano 800 godz. i 120 ECTS standardy nie przewidywały zajęć w tym zakresie,

[22] *Ibidem*, s. 411.

[23] Dz.Urz. MEN z 15 VII 1999 r., s. 3–5.

[24] Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki. Dz.U. 2007 nr 164 poz. 1166, załącznik 44.

ale można było umieścić w programie specjalizację (specjalność) dotyczącą wymienionej problematyki. Student mógł też wybrać odpowiednie seminarium magisterskie.

Nowe prawo o szkolnictwie wyższym (2012), wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacji zaowocowały kolejnymi, wręcz fundamentalnymi zmianami[25]. Posiadające określone uprawnienia jednostki organizacyjne szkół wyższych mogły tworzyć nowe kierunki studiów, należało również dostosować istniejące do nowych wymogów. Znikły standardy kształcenia, pojawiły się nowe programy kształtowane przez poszczególne instytuty czy katedry, zmieniono w niektórych ośrodkach powszechnie dotychczas obowiązującą nazwę kierunku: informacja naukowa i bibliotekoznawstwo. Uwidoczniła się również tendencja do ograniczania wymiaru godzinowego zajęć podejmujących zagadnienia historyczno-bibliologiczne na rzecz tych, które traktują o kwestiach informatologicznych. Ponadto są one niejednokrotnie rozlokowane w obrębie przedmiotów uzupełniających podstawowy kierunek kształcenia, przedmiotów fakultatywnych i opcjonalnych.

Bibliografia

Bandtkie J.S.: *Historia drukarń krakowskich.* Kraków 1815.

Bandtkie J.S.: *Historia drukarń w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim.* t. 1–3. Kraków 1826.

Birkenmajer A.: *Esquisse du plan d'un Manuel de bibliothéconomie scientifique.* W: Birkenmajer A.: *Studia bibliologiczne. Wybór tekstów*. Red. H. Więckowska, A. Birkenmajer. Wrocław 1975, s. 25–32.

Głombiowski K.: *Książka w procesie komunikacji społecznej.* Wrocław 1980.

Koredczuk B.: *Początki teorii bibliologii. Dictionnaire reisonné de bibliologié (1802–1804) Gabriela Etienn'a Peignota. Analiza i recepcja.* Wrocław 2005.

Korpała J.: *Krótka historia bibliografii polskiej.* Wrocław 1986.

Kubiak S.: *Kształcenie bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej na poziomie wyższym.* „Przegląd Biblioteczny" 1976 nr 4, s. 395–415.

Lelewel J.: *Bibliograficznych ksiąg dwoje.* t. 1–2. Wilno 1823–1826.

Lewicka-Kamińska A.: *Jerzy Samuel Bandkie jako księgoznawca.* „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej" 1970 R. 20 nr 1–2.

[25] Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 marca 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym*. Dz.U. 2012 poz. 572. Zob. też: Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym* i niektórych innych ustaw. Dz.U. 2014 poz. 1198.

Migoń K.: *Bibliologia historyczna w kręgu wrocławskiego bibliotekoznawstwa uniwersyteckiego.* W: *Bibliologia i informatologia.* Red. D. Kuźmina. Warszawa 2011, s. 47–55.

Migoń K.: *Nauka o książce. Zarys problematyki.* Wrocław 1984.

Migoń K.: *O nazwie dyscypliny, którą uprawiamy.* „Przegląd Biblioteczny" 1993 t. 61 z. 1/2, s. 109–113.

Minimalne wymagania programowe dla studiów magisterskich na kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa. Dz.Urz. MEN z 15 lipca 1999 r., s. 3–5.

Muszkowski J.: *Życie książki*. Warszawa 1936. Kraków 1951. Łódź 2016.

Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 marca 2012 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym.* Dz.U. 2012 poz. 572.

Papiery Franciszka Michała Karlińskiego. Notatki z kursu bibliograficznego wyłożonego przez Józefa Muczkowskiego w roku 1846/47 w Uniwersytecie Jagiellońskim. BJ, rkps 212/71.

Polonia typographica saeculi sedecimi. Zbiór podobizn zasobu drukarskiego tłoczni polskich XVI stulecia. Red. A. Kawecka-Gryczowa. z. 1–12. Wrocław 1959–1981.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki. Dz.U. 2007 nr 164 poz. 1166.

Szymański J.: *Joachima Lelewela nauki dające poznać źródła historyczne*. W: *Joachim Lelewel człowiek i dzieło. W 200-lecie urodzin. Materiały z ogólnopolskiej sesji naukowej Żagań 12–14 IX 1986.* Red. K. Bartkiewicz. Zielona Góra 1988, s. 93–104.

Topolska M.B.: *Joachima Lelewela nauka o książce.* W: *Joachim Lelewel człowiek i dzieło. W 200-lecie urodzin. Materiały z ogólnopolskiej sesji naukowej Żagań 12–14 IX 1986.* Red. K. Bartkiewicz. Zielona Góra 1988, s. 105–117.

Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym* i niektórych innych ustaw. Dz.U. 2014 poz. 1198.

Vrtel-Wierczyński S.: *Teoria bibliografii w zarysie.* Wrocław 1951.

Więckowska H.: *Akademickie kształcenie bibliotekarzy. Zarys historyczny.* Warszawa 1979.

Wykłady z bibliografii śp. Józefa Muczkowskiego, profesora i bibliotekarza Uniwersytetu Jagiellońskiego, miewane w latach… [1837 i następnych]. Wydał Stefan Muczkowski. Kraków 1871. BJ, rkps 6309.

Żbikowska-Migoń A.: *Tradycje polskiej bibliologii.* „Acta Universitatis Wratislaviensis. Bibliotekoznawstwo" 1970 nr 121, s. 3–60.

Historical and Bibliological Problems in University Education in Book Science and Information Science on Polish Soil

Position of bibliology among historical sciences came from its origins and main directions of its development. Exposing the historical perspective as research paradigm was reflected also in teaching – from lectures of Paweł Jarkowski in Krzemieniec Lyceum, through the activities of Jerzy Samuel Bandtkie, Joachim Lelewel, Józef Muczkowski, Karol Estreicher to the ones of Jan Muszkowski and Aleksander Birkenmajer. The emergence of bookknowlege in tertiary education after World War II resulted in development of guidelines and standards of education and detailed study programs. Although these programs changed for over half a century, the position of historical and bibliological issues remained prominent during the whole period. The number of hours of classes in the history of the book was determined – while maintaining the current minimum – by individual institutes or departments. Enacted in 2012 the new law on higher education, introduction of the National Qualifications Framework paired by development of new technologies led not only to fundamental changes in the educational programs, expressing the prominence of issues in information science and limiting historical and bibliological issues, but also to the emergence of new fields of studies in bibliology and information sciences.

Keywords: bibliology, history of the book, academic education of librarians, academic education of specialist of information science